

Fatih TAŐCI

Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim ABD, Doktorant.
fatihtasci@gmail.com ORCID: 0000-0003-3532-9597

FARKLI KÜLTÜRLER VE FARKLI NESNELER: ANISH KAPOOR

ÖZET

Modernizmden bu yana gelişen ve sürekli yön değiştiren sanat Marcel Duchamp'ın Pisuarı ile kökten değişime uğramıştır. Bu değişimle birlikte ilerleyen dönemlerde performans, enstalasyon, Land-Art/Toprak Sanatı gibi birçok yeni sanat anlayışının ortaya çıkmasıyla mekânın, zamanın ve izleyicinin dahil olduğu yeni sanatsal eylemler/sanat eserleri ortaya çıkarmıştır. Bu makalede Günümüz önemli sanatçılarından Anish Kapoor'un farklı malzemeleri/nesneleri, enstalasyon ve çevreyi dahil ettiği eserlerinde, sanat anlayışını ve eserlerini incelemeye yönelik olup toplamda üç ana başlıkta değerlendirilmiştir. Kapoor'un farklı nesneleri kullandığı eserlerden örnekler verilerek beslendiği kültürden ve eserlerinde anlatmak istediği kavramlardan yararlanılarak ve eserleri dönem dönem derinlemesine incelenerek açıklanmaya çalışılmıştır. Malzeme olarak kullandığı toz pigment ile Hint kültürün izlerini taşımasının yanında kullandığı renkler ile eserlerin mistik yönü de irdelenmiştir. Modernizm ve Postmodernizm dönemindeki sanatçıların bazılarından etkilenerek özellikle Joseph Beuys'dan etkilenerek yapmış olduğu enstalasyonlar, sanatçının sadece heykeltıraş olmadığını göstermiştir. Kullandığı malzemelerin yalınlığıyla minimalist sanatçı olarak anılmasına karşın, aynı zamanda mimari eserler de üretmesiyle mimarlık yönü de eserlerinde incelenmiştir. Aynalı eserleriyle sık sık gündeme gelen Kapoor, farklı nesneleri ve farklı kültürleri bir araya getiren eserlerinde vantablack ismini verdiği yeni bir boya ile uyguladığı yüzeylerde şaşırtıcı etkide olay olmayı başarmasının yanı sıra vantablack boyanın patentini almasıyla da başka bir tartışmayı beraberinde getirmiştir. Kapoor'un ilk dönem eserlerinden heykellerine, performatif işlerinden mimari yapılarına kadar eserlerin hem kültürel hem de kavramsal nitelikte dönemine damgasını vuran birçok eserlerden örnekler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anish Kapoor, Salt Nesne, Mistik, Kültür, Aydınlık-Karanlık, Doluluk, Boşluk, Toz Pigment

DIFFERENT CULTURES AND DIFFERENT OBJECTS: ANISH KAPOOR

ABSTRACT

Art that has been developing and changing direction since modernism has been radically changed with Marcel Duchamp's Urinal. With this change, in the following periods, with the emergence of many new artistic conceptions such as performance, installation, Land-Art / Earth Art, new artistic actions / works of art that include space, time and the audience have emerged. In this article, Anish Kapoor, one of the important artists of today, aims to examine the understanding of art and his works in his works including different materials / objects, installation and environment, and are evaluated under three main titles in total. By giving examples of the works in which Kapoor used different objects, it was tried to be explained by using the culture he was nurtured and the concepts he wanted to explain in his works, and by examining his works in depth from time to time. With the powder pigment he used as a material, the colors he used and the mystical aspect of the works were also examined, as well as the traces of Indian culture. His installations, which were influenced by some of the artists in the period of Modernism and Postmodernism, especially Joseph Beuys, showed that the artist was not only a sculptor. Although he is known as a minimalist artist with the simplicity of the materials he uses, his architectural aspect has also been examined in his works, as he also produced architectural works. Kapoor, who is frequently on the agenda with his mirrored works, brought together another argument with the patent of vantablack paint, as well as succeeding in being an event with a surprising effect on the surfaces he applied with a new paint called vantablack in his works that bring different objects and different cultures together. From Kapoor's early works to his sculptures, from performative works to his architectural structures, examples of many works that have marked the period of both cultural and conceptual works are given.

Keywords: Anish Kapoor, Pure Object, Mystic, Culture, Light-Darkness, Fullness-Space, Powder Pigment

GİRİŞ

Modernizmden günümüze sanatın sürekli bir değişim yaşadığını ve temel sanat disiplinlerinin yanı sıra birçok melez yaklaşımların da ortaya çıktığı görölmektedir. Bu noktada sanatın 20. Yy'den itibaren yaşanan savaşların ve sürekli değişen toplumsal normların sebep olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Marcel Duchamp'ın metafor olarak ortaya attığı hazır nesne kavramı, dönemin sanat anlayışını büyük ölçüde etkilemesiyle tuvale karşı bir sanat fikri ortaya çıkmış ve ilerleyen dönemlerde yapılan bu karşıt etkinlik benimsenmiş, sıradan nesnelere sanat nesnesi konumuna yükseltilmiştir. Bu sıradan nesnelere klasik sanat anlayışına göre benimsenmesiyle ortaya çıkan Postmodern dönemde, Ahu Antmen'in "20. yüzyıl Batı Sanatında Akımlar" adlı kitabında yer alan minimalist sanatçı, Donald Judd'un da belirttiği gibi spesifik nesnelere (resmin veya heykelin sınırının olmaması durumu; bir eserin resim veya heykel olarak sınıflandırılmaması) olarak sanatçının kendisini ifade etme biçimi açısından çeşitliliğin arttığı görölmektedir (Antmen, 2013, s. 187). Performans, Enstalasyon, Land Art ve Body Art gibi bazı melez anlayışların ortaya çıkması ile devam eden sanat nesnesi dönüşümü teknolojinin de getirdiği dijitalleşme ile beraber günümüz sanatı şeklini almıştır. Günümüz sanatında bir akım bir hareket olmadığı gibi bireysel teknik ve üslupların ön plana çıktığı

gözükmektedir. Bu noktada Anish Kapoor'un işlerine baktığımız zaman sanatçının bir heykeltıraş veya bir ressam olarak adlandırmakta tartışmaya açık bir konudur.

Anish Kapoor'un sanat anlayışını ve eserlerini incelemeye başlamadan önce aydınlık, karanlık ve nesne kavramlarının kısaca tanımını yapmak daha doğru olacaktır. Aydınlık “*bir yeri aydınlatan güç, ışık, ışık alan*” olarak kısaca tanımlanabilir. Karanlık ise “*ışık almama durumu, ışısız ve sıfat olarak sonu belli olmayan durum*” olarak tanımlanmaktadır. Burada önemli olan nesne kavramıdır. Çünkü nesne sanatçıya yaratıcı etkinlik bağlamında kaynak oluşturmasında belirleyici unsurdur. Kısaca Nesne “*belirli bir ağırlığı ve hacmi, rengi olan her türlü varlık, şey, obje*” anlamına gelmektedir (TDK., 2018). Yani “*Duyulardan en az biriyle algılanmaya açık; uzam ile zaman içinde somut bir varlığı bulunan; bilincin ayırt edip tanıdığı; düşünün özneye karşı düşünülen şeydir. Birbirinden değişik anlama edimleri aracılığıyla bilgisine, algısına, kavrayışına ya da duygusuna ulaşabildiğimiz her şey olarak tanımlanır*” (Aslan, 2010, s. 3). Nesne kavramının birçok tanımı olduğu gibi oldukça da geniş bir alana sahiptir. Ancak Kapoor'un eserlerini burada sanat nesnesi/salt nesne olarak ele almak faydalı olacaktır.

YÖNTEM

Bu makalede araştırma yöntemi, nitel araştırma olup durum çalışmasını ve tarama modelini kapsamaktadır. ‘Durum çalışması, araştırmanın hem ürünü hem de nesnesi olabilecek nitel araştırma içerisindeki bir desen türüdür. Araştırmacının gerçek yaşam, güncel sınırlı bir sistem (bir durum) ya da belirli bir zaman içerisindeki çoklu sınırlandırılmış sistemler hakkında çoklu bilgi kaynakları (örneğin, gözlemler, mülakatlar, görsel-işitsel materyaller, doküman ve raporlar) aracılığı ile detaylı ve derinlemesine bilgi topladığı, bir durum betimlemesi ya da durum temaları ortaya koyduğu nitel bir yaklaşımdır’ (Creswell, 2013, s. 97). Araştırmada çeşitli dergi, makale, kitap, tez, internet ortamı, görsel araçlar ve yerli-yabancı farklı kaynaklardan yararlanılarak oluşturulmuştur. Yapılan kaynak taramasında elde edilen veriler doğrultusunda dönemin kültürel ve sanatsal düşünce yapısı göz önüne alınarak, sanatçının eserleri analiz edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Yapılan araştırmada ve taranan yerli-yabancı kaynakların verileri doğrultusunda, Anish Kapoor'un eserleri 3 dönem ve 3 başlık halinde bu bölümde yer almıştır.

Anish Kapoor'un Sanat Anlayışı: Toz Pigment ve Heykel Ötesi

Anish Kapoor, Hindistan'ın Mumbai şehrinde 1954 yılında dünyaya gelmiştir. Iraklı Yahudi bir anne ve Hintli bir babanın oğlu olan Kapoor, sanat anlayışında ve eserlerinde yaşadığı çevresinden etkiler görmek mümkündür. 1959-66 yılları arasında İngilizce eğitimi veren bir katedral okuluna gittikten sonra babasının işi sebebiyle Hindistan Donn okulunda eğitimini sürdürmüştür. Annesinin Yahudi, babasının Hintli olması, yaşadığı sosyo-kültürel yapı ve aldığı İngiliz eğitiminden dolayı eserlerinde doğu-batı sentezine sıkça rastlanabilir. Bir dönem üniversite için İsrail'in Kibbutz şehrinde yaşayan Kapoor, üniversite tercihinin doğru olmadığı düşüncesiyle okulu bırakıp bir dönem seri resimler yapmaya başlamıştır. 1973'de İngiltere'ye taşındıktan sonra Londra'daki Hornsey Sanat Okulunda sanat eğitimini devam ettirmiştir (Kilimci, 2012, s.153).

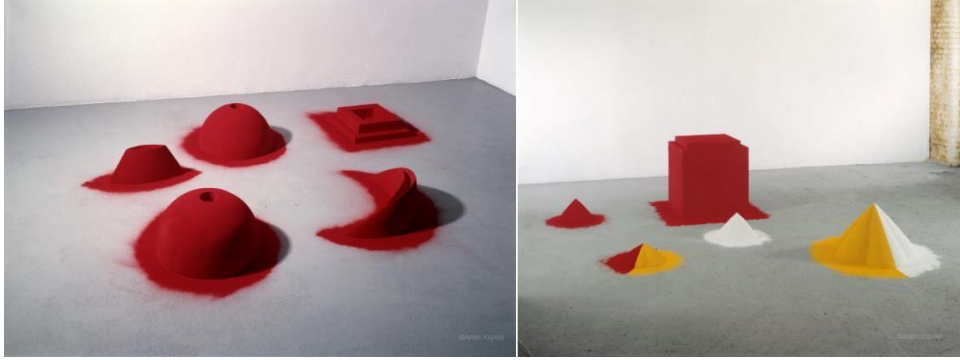
Kapoor'un sanat anlayışına ilham veren sanatçılardan biri olan Joseph Beuys'a ve Fluxus sanat hareketine ilgi duymuştur. Beuys'un performanslarında ele aldığı beden kavramının önemi, Kapoor'un üzerinde derin bir iz bırakmasına sebep olmuş ve o dönemdeki çalışmalarını salt obje üzerinden üretmek yerine performansa dayalı eserler ortaya koymasında önemli bir rol oynamıştır. Kapoor'un etkilendiği diğer sanatçılardan birisi de kuşkusuz Modernizm dönemine pisuar (hazır-nesne) ile damgayı vuran Marcel Duchamp'tır. "*Herkesin bildiği Marcel Duchamp ile ilgilenmedim ama gizli Marcel Duchamp her zaman çok ilgimi çekti.*" Diyerek Duchamp'a olan hayranlığını bu şekilde dile getirmiştir (Price, 2010, s. 493). Duchamp'ın büyük cam adlı eserinden etkilenerek gerçekleştirdiği "*İsimsiz (1977)*" adlı çalışmasında "*iki kahramanının kısmen açık bir perde ile ayrıldığı bu büyük tabloda, alçı taşı, kablo ve diğer yoksul sanat malzemelerinden yapılan ve her iki cinsiyeti de içeren çeşitli elementlerin mekanik benzeri prototiplerinden ziyade özellik olarak daha organiklerdir.*" (Cooke, 2009, s.164). Kapoor'u etkileyen ve ilham veren önemli isimlerin başında kendisinin atölye öğretmeni olan Paul Neagu gelmektedir. Öğretmeni ile girdiği etkileşim sonucunda Neagu'nun mistik ve gizli performansları, nesnelere üzerine yeniden düşünebilme imkânı yaratmış, "*Dokunulabilir ve Elle Tutulabilir Nesnelere*" sergisini oluşturmasında önemli bir etkisi olmuştur (Price, 2010, s.493).

Kapoor'un çalışmaları kültürel imgeler taşımasının yanında kendisini tek bir kültüre ve millete bağlamaktan kaçınmıştır. Eserlerinde doğu kültürü ile batının sanat anlayışının sentezi niteliğinde izler taşımaktadır. Kapoor, kültürden beslendiği gibi mistik ve felsefe gibi alanlardan da beslenmiştir. Eserlerinde daha çok, varlık-yokluk, sonsuzluk, doluluk-boşluk, özüne inmek, insana özgü bedensel çarpıtmalar yapmak gibi mistik konulara değinmiştir. Eserleri soyut sanat olarak sınıflandırılrsa da, minimalist bir tavır taşımasından dolayı yeniminimalizm kavramı içerisinde değerlendirilebilmektedir (Ötgün, 2009, s. 60).

Kapoor'un, yapıtlarında kullandığı malzemeler çoğunlukla mermer, granit, metal, kireç taşı, su, alçı ve toz pigment gibi malzemeleri kullanarak, yapıtlarına deneysellik, disiplinlerarasılık, süreç ve mekân gibi kavramları katmıştır. "*Nesnenin kendi dilinin her zaman belirli bir şeyi temsil etmesi gerekliliğini savunmaz. Pigmenti kullandığı ilk dönem heykellerinde, sanat tarihinin önemli bir katmanı olarak ele alabileceğimiz rengi, bir anlam olarak çalışmalarına dâhil etmektedir. Dışbükey, içbükey formlar, küreler ya da biçimsiz nesnelere olarak tanımladığı formları, kullandığı çeşitli malzemelerin deneyselliğine de izin vererek izleyicinin algısını açmaya ya da değiştirmeye yönelik, izleyici etkileşimi yüksek çalışmalar yapmaktadır.*" (Özçelik ve Doğruer, 2015, s. 479).

Kapoor'un ilk dönem heykelleri toz pigment eserlerine dayanır. Burada seçilen sarı, kırmızı ve mavinin parlak renkleri ile oluşturduğu "*1000 Names Series (1000 İsim Serisi)*" toz pigment eserlerinin ilk örnekleri arasındadır. Bu seride oluşturduğu formların çoğu Hindistan'daki mimari yapıtlarla ilişki olmasının yanı sıra cinselliği anlatan konulara da içinde barındırmaktadır. Buna en iyi örnek ise "*Mother as a Mountain (Bir Dağ Olarak Anne)*" isimli eseridir. Modernizm döneminin önemli bir yapı taşı olan renk kavramını ele almasındaki etken, Hindistan'daki renkli gündelik yaşamdan etkilenmesi ve seçtiği renklerde bunu yansıtmak istemesidir. Kapoor'dan önce saf rengi kullanan Barnett Newman, Yves Klein gibi sanatçılardan etkilenmiştir. Özellikle Klein'in kendi adına oluşturduğu "*Klein Mavisi*" tonunu çalışmalarında birçok kez kullanmıştır. Kapoor, renk olgusunu şu şekilde açıklamaktadır: "*Renk çok daha gerçek değere sahiptir. Kırmızının ateş olabilirliğinde, kalp olabilirliğinde, vajina olabilirliğinde kesin durumlar vardır. Beyaz fiziksel bir şey olabilir ya da yalnızca beyaz.*"

Renk, kendi kendimizin simgesel biçimlendirme refleksiyle hemen hemen doğrudan bir bağlantıya sahiptir. Bu biçimsel olarak ham; saf halimiz olan şeydir. Yalnızca oradadır.” (Lewinson, 1990, s. 188).



Resim 1: Anish Kapoor, 1000 Names Series, (1000 İsim Serisi), 1979-1984.

Kaynak: <http://anishkapoor.com/>

Bu toz pigment heykellerde kullandığı ana renklerin her biri bir mistik anlam taşımaktadır. İzleyici üzerinde metafizik bir değişim duygusunun sağlanması amacıyla ruha yönelen mesajları toz pigmentler aracılığıyla göndermeyi hedeflemiştir. Kapoor'un eserlerinde mistik kavramı her zaman ön planda olmuştur. Özellikle İslam felsefesi ile ilgilenmesi işlerinde önemli ölçüde İslam mistisizminin yansımalarına neden olmuştur. Heykellerinde oluşturduğu oyuklar tıpkı Mekke'de bulunan İslamiyet'in başlangıcı olarak bilinen Kâbe'nin bir bölümünde yer alan "Hacerülesved" taşı gibi pürüzsüz ve saf renklerle boyadığı yapıtlar üretmiştir. Buna en iyi örnek ise "Adam (Adem)" isimli çalışmasıdır. Bu heykellerde veya duvarlara yaptığı oyuklar saf renklerle boyanmış ve karanlık etkisi uyandırılmak istenmiştir. Tıpkı Kâbe'de bulunan taş ile ilgili rivayette göre gökten düşen bu taşın ilk zamanlarda bembeyaz olması, sonrasında insanlar günah işledikçe kararması gibi Kapoor'un eserlerinde de böyle bir derinlik, karanlık anlatılmıştır (Kilimci, 2012, s.238).



Resim 2: Anish Kapoor, Adam (Adem), 1988-1990.

Kaynak: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/kapoor-adam-t07592>

Kapoor, heykeltıraş olarak sınıflandırılrsa da aslında performativ eserlerde üretmiştir. Bu noktada eserleri incelenirken, heykelin ötesinde, multidisipliner bir sınıflandırmayı da göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Kapoor sadece taş ve toz pigmentten heykeller üretmemiştir. Eserlerini üretirken postmodernizm döneminde sanat alanı içerisine giren performans ve enstalasyon kavramını göz ardı etmeden Beuys'un performanslarına duyduğu hayranlıkla eserlerinde de kullanmayı unutmamıştır. Eserleri günümüz sanat anlayışında olduğu gibi sanat eseri ve izleyici ilişkisi çerçevesinde sergiye gelen izleyicileri de bu noktada aktif duruma getirmiştir. Toz pigment malzemeyi performanslarına yansıtmış ve bu noktada birçok eser üretmiştir. Buna "Ascension (Red)", "Shoting into the corner" ve "Svayambh" adlı eylemleri örnek olarak verilebilir. "Ascension (Red)" isimli eserde tıpkı bir girdabı andırır gibi yerden göğe yükselen bir toz bulutu şeklinde hareketi sürdürmesidir. Bu eserde Kapoor, diğer eserlerinde olduğu gibi din ve mistik konusuna değinmiştir. "Shoting into the corner" performansında ise 19. Yy'in önemli silahlarından biri olan hazırlanmış top ve sıkıştırılarak koni haline getirilmiş, topa yerleştirilmeyi bekleyen toz pigmentler bir savaş sahnesini andırmaktadır.



Resim 3: Anish Kapoor, , Ascension (Red), 2009.

Kaynak: <http://anishkapoor.com/661/ascension-red>



Resim 4: Anish Kapoor, Shoting into the corner, (Köşeye vurmak) 2008-2009.

Kaynak: <http://anishkapoor.com/139/shooting-into-the-corner>

Kapoor'un 2007'de gerçekleştirdiği "Svayambh" isimli hareketli yerleştirmesinde ise diğer eserlerinde kullandığı gibi kırmızı boya ve bir ray üzerine oturtulmuş tonlarca ağrılıkta bir kütle, sürekli hareket halinde olmasının yanı sıra mekânda bulunan kemerlerden geçerek ağır adımlarla ilerleyen bir yok oluşun temsili olduğu söylenebilir. Geçtiği her kemer bir öncekinden daha küçük ve daha dar olması sebebiyle kırmızı boyanın giderek eridiği ve her geçtiği kemerin ardında farklı derin izler bıraktığı görölmektedir. Bu yok olan nesne, aslında 20. Yy'in sıkıntılarını insanların acı ve sıkıntılarını anımsatan rahatsız edici bir eserdir.



Resim 5: Anish Kapoor, Svayambh, 2007.

Kaynak: <http://www.anishkapooristanbulda.com/#/eserleri>



Resim 6: Anish Kapoor, Descension, 2014.

Kaynak: <http://anishkapoor.com/1010/descension> "Descension"

isimli eserde ise zemin üzerine yerleştirilmiş bir boşluk ve dalgaların etkisiyle oluşan girdap diğer eserlerinde olduğu gibi öz, boşluk, yok oluş kavramlarını ele almıştır. Kapoor'un önemli eserlerinden biri olan bu yerleştirme, onun sadece bir heykeltıraş olma kimliğini taşıyamasının en önemli göstergelerinden birisidir.

Aydınlıktan Karanlığa Salt Nesne: Cloud Gate (Bulut Kapısı)

Chicago'daki Millennium parkına 2004 yılında yerleştirilen "Cloud Gate (Bulut Kapısı)" adlı eser, yaklaşık olarak 1006x2012x1280 cm boyunda devasa bir görüntü sergilemesinin yanı sıra kentin odak noktası haline gelmiştir. Kapoor'un, toz pigment

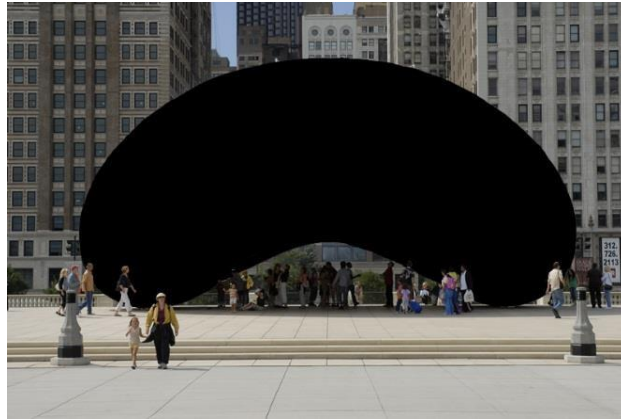
malzemeden sonra kullandığı paslanmaz çelik, parlak ve ayna etkisi vermesinden dolayı eseri çarpıcı kılmaktadır. Yaklaşık olarak 110 ton ağırlığında ve form olarak fasulyeyi andıran bu eser 168 paslanmaz çelik plakaların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Kentin kalabalık yerlerinden olan bu parkın çevresinde bulunan binaların yüksek ve dikey formlarda olması, Kapoor'un dikey bir alanda yatay bir düzlem oluşturma arzusunun göstergesidir. Kapoor'un yansıtmak istediği diğer bir konu ise parlaklık etkisi ve bu etki sayesinde ışığın yansmasıdır. Bu yansıma bir bakıma şehrin içinde kamufle olma durumunu ortaya çıkarır. Eserin yüzeyine yansıyan kentin görüntüsü form sebebiyle sürekli olarak deformasyona uğrayan ve farklı etkiler bırakan bir eserdir. Kapoor eserin alt tarafını içbükey geriye kalan bölümleri ise dışbükey formdan oluşturarak bir geçiş kapısı oluşturmak istemiştir (Sağlam, 2017, s. 2890).

Kapoor için bu eser “*Hayatın gizemine giden yol. Bu kapı maddi olmayan gerçeklik düzeyine ulaşma noktası bazılarının söylediği nihai gerçeklik farklı ya da daha büyük bir bilinç noktası, daha derin, manevi özü olan bir yoldur*” (Baume, 2008, s. 123). Kapoor, içbükey ve dışbükey formlardan oluşan Cloud Gate (Bulut Kapısı) gibi Double Mirror (Çift Ayna), İris ve Sky Mirror (Gök Ayna) isiminde parlak yüzeyli paslanmaz çelik malzeme kullanarak birçok heykel ve yerleştirmeler üretmiştir.



Resim 7: Anish Kapoor, Cloud Gate (Bulut Kapısı), 2004-2006. **Kaynak:**

<http://anishkapoor.com/5104/letter-to-the-nra>



Resim 8: Anish Kapoor, Cloud Gate (Bulut Kapısı), 2004-2006.

Kaynak: <http://anishkapoor.com/5104/letter-to-the-nra>

Kapoor, aydınlık ve karanlık, boşluk ve doluluk gibi kavramları üzerinden birçok eser üretmiştir. Aydınlik ve karanlık kavramını özellikle renkli ve parlak yüzeyli heykellerinde sıkça görülmektedir. Bulut Kapısı (Cloud Gate) bu noktada aydınlıktan karanlığa ağır bir ilerleyişin ifadesi niteliğindedir. “Parlaklık ve ışık Kapoor’un çalışmalarında oldukça önemlidir. Işık küresel yayılımıyla, tıpkı küre biçiminde olduğu gibi boşluğu, sonsuzluğu simgeler. Aynı şekilde renkte belki de onun kültürel kökenine gönderme yapan bir öneme sahiptir” (Ötgün, 2009, s. 66).

Kapoor, aydınlık ve karanlığı şu şekilde ifade etmiştir; “Her zaman renkten ışığa gidiş vardır. Ben öbür gidişle ilgilendim. Renkten karanlığa olan gidişle. Bundan dolayı kırmızıyı çok kullandım. Çünkü kırmızı karanlığın duygusunu verir. Kırmızının tonları kırmızıdan siyaha gider; kırmızıdan turuncuya değil.” (Rainer Crone and Alexandra von Stosch, a.g.e., s. 22).

İlk yerleştirmeye başlayan bulut kapısının ışığı emerek çevresine yansıttığı parlak yüzeyli bir ayna gibidir. Fakat Kapoor için bu eser sürecini henüz tamamlamamış olacak ki 2016 yılında yeni bir rengin patentini alan Kapoor, vantablack adında farklı bir kimyasal olan dünyanın en siyah rengi ile tamamen bulut kapısını yeniden boyar. Bu boyama ile adeta bulut kapısını kapatır niteliktedir. Kapoor, bu boyama ile ilgili olarak şu açıklamayı getirmiştir; “Halkın, Bulut Kapısı'nın yansıtıcı yüzeyi ile etkileşime girmesi için on yılı vardı ve bir değişim zamanı olduğunu hissettim. Heykel aslen oyun ve yüzey görünüşüyle ilgili olsa da, Vantablack versiyonunun iç gözleme, kaybolma, kaybolma ve ezici bir boşluğun içinde olma hakkında daha fazla bilgi olduğunu düşünüyorum.” (ed. Kinshasa, Brno, Goa ve Tikrit, 2016).

Vantablack Etkisi: Descent into Limbo (Araf'a İniş)

Vantablack, 2014 yılında İngiliz bilim adamları tarafından icat edilen bu renk, dünyanın bilinen en koyu tonu olarak kamuoyuna duyurulmuştur. Başlangıçta uydu kaynaklı kara cisim kalibrasyon sistemleri için geliştirilmiştir. Fakat benzersiz fiziksel ve optik etkiler vermesinden dolayı, yaygın bir uygulama alanı bulmasına neden olmuştur. Bu renk tonu ultraviyole, görünür ve kızılötesi ışınların tümünü yüzde 99.96 oranla emebilme özelliğine sahip olmasından dolayı, herhangi bir üç boyutlu nesneye uygulandığında neredeyse hiçbir ışığı yansıtmasından dolayı nesneyi iki boyutlu gösterme özelliğine sahiptir. Bu siyah rengin patentini alan Kapoor ise bu en siyah tonu heykellerinde uygulayarak farklı bir bakış açısı getirmeyi amaçlamıştır.

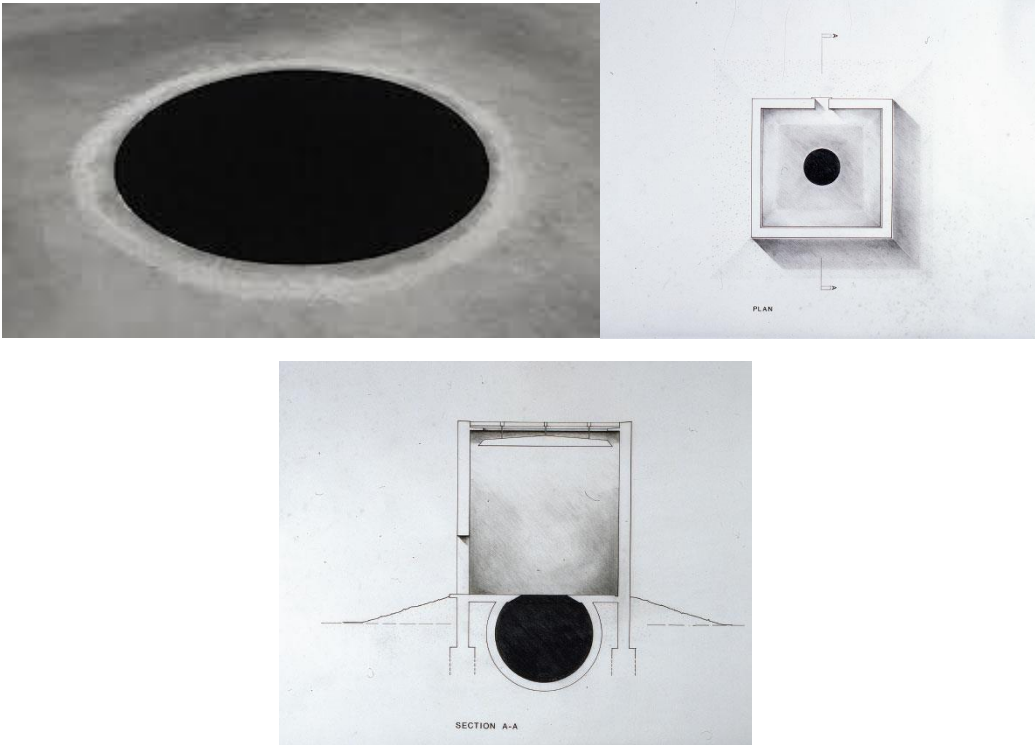


Resim 9: Vantablack Öncesi ve Sonrası Görüntüsü.

Kaynak: <https://www.surreynanosystems.com/media/images-videos>

Kapoor'un eserlerinde hem fiziksel hem de psikolojik boşluk-doluluk kavramı, toz pigment heykellerde yoğun bir şekilde görüldüğü gibi aynalı yüzeylerde ve vantablack eserlerinde de karşılaşılmaktadır. Bu konuya yönelmesinde doğu inancının dışında, kara delikler, karanlık madde ve sicim kuramı gibi görüşlerden etkilenmiştir. 1992'de oluşturmaya başladığı Descent into Limbo (Arafa İniş) isimli eseri doluluk ve boşluk kavramlarına en iyi örnektir. Tıpkı diğer eserlerinde olduğu gibi bir karanlığa doğru gidiş ve sonsuzluk hissi vantablack etkisi ile şaşırtıcı derecede insanda etki uyandırmaktadır. Tıpkı Marsupial (Keseli Hayvan) isimli eserinde olduğu gibi izleyiciyi farklı bir uzay alanına taşır. Bu bilinmeyen uzay boşluğu izleyicide derin etki bırakması sebebiyle dolu alanlardan çok daha etkileyicidir (Huntürk, 2016, s. 363-364).

Portekiz'in porto kentinde yer alan Serralves müzesinde sergilenen Descent into Limbo (Arafa İniş) isimli enstalasyona meraklı bir izleyicinin düşmesi, izleyici üzerindeki aşırı merak duygusu uyandırmasının kanıtı niteliğindedir. Tüm uyarı ve güvenlik bantlarına rağmen vantablack siyah tonunun da etkisiyle insan gözünün algılayamadığı derinlik etkisini yakından inceleyebilmek için güvenlik bandını aşarak yaklaşık olarak 2,5 cm derinlikte olan enstalasyona düşerek yaralanmıştır. Kapoor, vantablack ile doluluk-boşluk, derinlik, karanlık ve sonsuzluğun anlatımını eserlerinde en iyi şekilde izleyiciye yansıtmıştır.



Resim 10: Anish Kapoor, Descent into Limbo, 1992.

Kaynak: <http://anishkapoor.com/333/descent-into-limbo-2>

SONUÇ

Sonuç olarak Anish Kapoor'un sanat anlayışı ve eserlerini incelediğimizde bütün çalışmalarında ele aldığı kavramlardan sonsuzluğa gidişin veya öze varışın ruhsal durumunu anlatır. Çalışmalarında kullandığı toz pigmentler ve heykellerdeki oyuklar ile mistik bir anlatım içerisinde adeta İslamiyet'i temsil eder niteliktedir. Bunun yanı sıra eserlerin çoğunun enstalasyon anlayışı içerisinde uygulanması veya hareketli heykellerin varlığı bakımından, Kapoor'un eserleri günümüz sanatındaki bireysel üsluba yönelik önemli bir örnek niteliğini taşır. Eserlerini yerleştirdiği mekânlarda, mekân ve sanat kavramı kapsamında izleyicinin uygulamaya dâhil olmasını amaçlamıştır. İzleyiciyi sürekli aktif halde tutan ve merak duygusunu yoğun bir şekilde yaşatmayı başarır. Bu noktada ele aldığımız bulut kapısı hem mekân içerisinde mimari bir yapı olarak ele alınması, hem de malzeme olarak ayna temsilini taşıması bakımından dini konuları ve ışığın yansımalarını anlatır. Bu çalışmada Kapoor'un hayatı ve Modernizm-Postmodernizm dönemlerinden etkiler taşıması bakımından seçilen eserler incelenmiştir.

Malzeme olarak kullanılan toz pigmentlerin ana renkleri oluşturması tesadüfi olmamakla birlikte her birinin ayrı bir anlam taşıdığı ortaya çıkmaktadır. Kırmızı renk insan bedenini yani kanı ve insanoğlunun içini gösterir. Aslında kırmızı renk karanlığa gidişin temsilidir. Siyah, beyaz, mavi, kırmızı, sarı renkler Bir bakıma mistik ve metafizik olgular üzerinden bağlantılar kurarak sembolize edilmiştir.

Son dönem eserlerinde kullandığı en koyu siyah olarak adlandırılan vantablack ile üç boyutlu nesneyi iki boyuta indirgemeyi ve üçüncü boyutu kaldırmayı amaçlar. Aynı zamanda kavram olarak ele aldığı boşluk-doluluk ilişkisi sonradan siyaha boyadığı bulut kapısında ve Araf'a inişte ön plana çıkar. Aydınlık-karanlık, boşluk-doluluk, dayanıklılık-kırılganlık ve varlık-yokluk gibi zıtlıklar üzerinden beslenmiştir. Pigment eserlerde kadın, üreme ve cinsellik ön plandadır. Ayrıca kullandığı nesnelere, malzemeler ve teknikler bakımından kendi dilini oluşturması, günümüz sanatında önemli bir sanatçı olmasının en büyük kanıtıdır.

KAYNAKÇA

- Antmen, A. (2013). *20. yüzyıl batı sanatında akımlar* (5. bs.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Aslan, Şan, P. (2010). *Çağdaş sanatta nesne ve kişisel uygulamalar*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı, Ankara.
- Baume, N. (ed.). (2008). *Anish Kapoor: past, present, future*. The MIT Press, Cambridge.
- Cooke, L. (2009). *Anish Kapoor*; Thames and Hudson London, Royal Academy Of Art.
- Crone, F. and Alexandra von, S. (2008). *Anish Kapoor, Prestel, Munich, London, New York*.
- Huntürk, Ö. (2016). *Heykel ve sanat kuramları*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Kilimci, P. (2012). *Anish Kapoor'un mekân ve malzeme anlayışı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kinshasa, Brno, Goa ve Tikrit (ed.). (01.04.2016). *Anish Kapoor Coats "Cloud Gate" in the Darkest Black Known to Humanity*. Erişim Adresi: <https://hyperallergic.com/287628/anishkapoor-coats-cloud-gate-in-the-darkest-black-known-to-humanity/>
- Lewinson, J. (1990). *Anish Kapoor, Drawings*; Tate Gallery, London.
- Özçelik, Sözeri, M. ve Doğruer, Ergin, N. (2015). Grand palais 'monumenta serisi' ve türbine hall 'the unilever serisi' sergilerinden çağdaş sanatın mekânsal algıyı tersyüz eden yapıtları. *Route Educational and Social Science Journal*, Volume 2(4).
- Ötgün, C. (2009). Eril ve dişil yapılanma: bir dağ olarak anne (Anish Kapoor). *Sanat ve Tasarım Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3.
- Price, M. (2010). "Chronology", David Anfam, Johanna Burton, Richard Deacon, Donna de Salvo, Anish Kapoor, Phaidon Press, New York.
- Sağlam, F. (2017). Heykelde uzam bağlamında Anish Kapoor'un cloud gate çalışmasına göstergebilimsel bir yaklaşım. *İdil Sanat Dergisi*, Cilt 6, Sayı 38, Volume 6, Issue 38.
- TDK. (05.12.2018). *Aydınlık/Karanlık*. Erişim adresi: http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid=1

